

Rudolf Steiner

*Spojování hlásek se zvířetníkovými gesty a planetárními pohyby, * „Edel sei der Mensch...“ * „Ach, ihr Gotter...“*

- eurytmizováno v samohláskách a v souhláskách.

Pokusíme se ujasnit si, jak leckterá obtíž, která se objevuje při eurytmizování, musí nutně vzniknout, nejsme-li s to pracovat na základě zniterňování gest, postojů a pohybů, jak jsme se s nimi včera seznámili. Obtíže vyvstanou například tehdy, když máme uskutečnit přechod jedné souhlásky v jinou, jedné samohlásky v jinou; a z poznámek, které jsem už vyslovil, jste snad mohli seznat, že pro duchový obsah řeči je nej důležitější to, co se děje mezi hláskami. Docela obdobně jako v hudbě, kde vlastní obsah hudby, její duchový prvek, spočívá v tom, co leží mezi tóny. Tóny jsou fyzickou, více méně hmotnou složkou hudby, kdežto pohyb od jednoho tónu k dalšímu tvoří její duchovou složku. Právě tak je v mluvě duch vlastně tam, kde přechází jedna hláska do druhé. Jsem-li si tedy vědom, že ve všem hmotném je přítomen duch, a jsem-li si na druhé straně vědom, že hláska je hmotně-fyzickým označením, budu také moci snadno uznat, že duchovou složkou řeči musíme hledat v přechodu od jedné hlásky ke druhé. To, s čím jsme se včera seznámili, byly vlastně spirituální významy, duchová působnost ležící za gesty, jistým způsobem zformovanými a za jistými pohyby. To, s čím jsme se včera seznámili, se pokusíme postupně pronést dolů až k tomu, co už známe jako eurytmické vytvarování hlásek. K tomu účelu provedeme dnes toto. Poprosím ještě jednou eurytmisty, kteří včera znázorňovali zvířetník, aby se odebrali na pódium a zaujali stejné postavení jako včera, a dále i ty, co naznačovali planety. Už ze včerejšího výkladu jste vyrozuměli, která zvířata ve zvířetníku představujete; poprosím vás teď, abyste si zapamatovali to, co k tomu dodám. Ty podoby zvířat teď obsadíme jednotlivými souhláskami:

Beran: v (tj. německé w)

Býk: r

To jsou napůl samohlásky, samohlásky se souhláskovou funkcí; v je spřízněno s u, r je spřízněno s a.

Blíženci:	H	
Rak:	F	(= německé v)
Střelec:	G	
Kozoroh:	L	
Vodnář:	M	
Ryby:	N	
Lev:	T	(Tao)
Panna:	B	
Váhy:	C	
Štír:	Z	

Budete si pochopitelně muset teprve vyzkoušet, jak to budete později provádět, abyste nebyli nuceni nadměrně protahovat to, co leží mezi hláskami. Ale dnes se pokusíme vydobýt z toho, co jsme tu vytvarovali, to, co může povstat z konstelace, kterou teď máme k dispozici.

Každá z vás zná svou hlásku. Přednesu vám teď malou básničku, a prosím vás, věnujte pozornost tomu, jak budou hlásky následovat po sobě; ta z vás, která má příslušnou hlásku na starosti, ta ji udělá. Takže se nám tedy celá báseň utvoří z těch dvanácti plus sedmi, a my přitom uvidíme, jak se dá z takovéhle konstelace provést tímto způsobem báseň eurytmicky. Vy teď zaujměte své výchozí gesto nebo svůj výchozí pohyb, zůstanete v něm, a teď docela pomalu začneme. Tedy vždycky jenom ta, která bude mít na starosti příslušnou hlásku, nechá tu hlásku vzejít ze svého pohybu a zase se ke svému pohybu vrátí. Musíme samozřejmě dávat pozor jako ostříž, protože z toho celého komplexu hlásek se má utvořit báseň!

*Edel sei der Mensch,
Hilfreich und gut!
Denn das allein
Unterscheidet ihn
Von allen Wesen,
Die wir kennen.*

*Nechť člověk je šlechetný,
nechť pomáhá, nechť je dobrý!
Jedině tím
bude povznesen
nad všechny tvory,
jež známe*

*Heil den unbekanntem
Hohern Wesen,
Die wir ahnen!
Ihnen gleiche der Mensch;
Sein Beispiel lehre uns
Jene glauhen.*

*V úctě mějme
ty tušené, neznámé
bytosti vyšší!
Jím se podobej člověk.
V ně věřit nechť učí
nás jeho příklad.*

Ano. Teď přednesu další část básně a vy budete provádět ty pohyby, jaké jste dělali včera, když jste představovali kruh zvířetníku a kruh planet. Zatímco se tedy budete pohybovat se svými gesty v kruhu, uděláte, jakmile vás text k tomu vyzve, příslušné hlásky, a uvidíte pak, že to vyjde ještě krásněji.

*Denn unfehlend
Ist die Natur,
Es leuchtet die Sonne
Über Bos' und Gute,
Und dem Verbrecher
Glänzen, wie dem
Besten,
Der Mond und die
Sterne.
Wind und Strome,
Donner und Hagel
Rauschen ihren Weg
Und ergreifen,
Vorubereilend,
Einen um den andern.
Auch so das Glick
Tappt unter die Menge,
Fasst bald des Knaben
Lockige Unschuld,
Bald auch den kahlen
Schuldigen Scheitel.*

*Necitelná
je totiž příroda:
slunce svítí
na zlé i dobré.
Měsíc i hvězdy,
ty září ničemům
jako těm nejlepším.
Vichr i kroupy,
hrom, proudy řek
si bouří svou cestou
a horempádem
se vrhají
na kohokoli.
Podobně Štěstěna
hmátne, kam hmátne:
po nevinných hned
kadeřích hocha
hned zas po holé
zločinné lebce.*

To, co jsem vám pověděl, to je mimořádně důležité především pro ty, kdo se už přiučili něčemu z eurytmie a umění toho tolik, že - uvedu teď příklad - by tak přibližně dovedli provést to, co jsme si předvedli v „Učni čarodějem“. To je totiž příklad znázornění uzavřeného aspoň do jisté míry úplně do sebe. Pokud někdo toho umí v eurytmii asi tolik, tedy půjde o to, cvičit hodně v tom směru, který jsme právě teď navodili. Protože tím, že budete cvičit tato gesta, která jsem vám včera uvedl, a přechod těchto gest do jednotlivých hlásek, získáte značnou, ale i nezbytnou vládnost při tvorbě hlásek.

Vždyť jen se podívejte, jak to je krásné, když teď kozoroh orámuje svou hlásku tak, že se před hláskou a po ní objeví toto gesto! Vyvozujete tedy svá písmena z těchto gest, a písmeno ať pak zase do toho gesta ustoupí. Tím jste získali gesta, která vám orámují vaše písmena. Jinými slovy to znamená, že hlásky je eurytmicky správně posazena, když - teď řeknu slovo *přibližně* - když vyroste *přibližně* z tohoto gesta a když se zase může do toho gesta vrátit. Půjde přirozeně o to, že to gesto se dá také jenom v rychlosti naznačit.

Získáte ale nesmírně mnoho (ne pro samotné provedení, o tom budu ještě mluvit), ale pro učení, když budete tyto věci přiměřeně provádět, i pro sólovou eurytmii nebo pro dueta, tria a tak dále. Půjde přitom ale o to, že - řekněme - třeba kozoroh, pokud bude docela sám a řekne se mu, že má reprodukovat báseň v souhláskách, samohlásky že má vynechat, že potom prostě vyhledá nejkratší cestou místo, kde by stála ta příslušná souhláska, a že tam udělá tuto souhlásku; při přechodu z jedné do druhé pak udělá pokaždé to gesto, které odpovídá té souhlásce, která následuje. Ty věci jsou tedy důležité především proto, že se tím skutečně dostane živel eurytmie postupně plně do člověka, protože ta gesta jsou počítána na bytost člověka. A získáme možnost, abychom budovali tvarování, eurytmické vytvarování básně takovým způsobem, že tím vznikne nejen vnitřní zákonitost u jednotlivého účinkujícího, ale i vztah buď k jinému účinkujícímu, máme-li jich více, nebo k prostoru.

Pravda je, že dnes pochopitelně ještě nebudete schopni předvádět něco jiného než to, co jste sami dostali, tu hlásku, kterou jste dostali. Ale my si teď jednou dovolíme se nerozestavit tváří k obecenstvu, nýbrž očima ke středu, takže se budete moci dívat na toho, kdo na příslušném místě dělá určitou souhlásku. A pak se bude pohybovat ten, kdo dělal předchozí souhlásku (samohlásek si teď prozatím nebudeme všímat), bude se pohybovat k místu následující souhlásky a bude jí přinášet vstříc její vlastní pohyb. Však už uvidíte, jak krásně ta věc bude probíhat. Těch dvanáct ve vnějším kruhu teď tedy bude pozorně sledovat své hlásky. První, na koho případně hlásky, udělá *tuto* hlásku. Pak dáte pozor na další souhlásku, dáte se do pohybu k tomu, kdo má tuto souhlásku, který bude ze své strany také pozorně poslouchat a tu hlásku vám předvede, a vy pak uděláte tváří k jeho tváří také *tuto* souhlásku. Však uvidíte, že to dá velmi krásný pohyb. Jenom bude třeba, aby se to později dělalo, aniž by tam ten druhý stál, tedy tak, že to budete dělat úplně sami, jaksí jako byste na tom místě viděli nějaký přízrak, a viděli, i jak ten přízrak dělá ten příslušný pohyb. Budu teď říkat docela pomalu krátkou básničku a vy (jeden z eurytmis- tů) to provedete; ostatní to budou provádět vestoje.

Ach (teď vyjděte) ihr Gotter! grosse Gotter
- u toho r to je tak, že to r bude jako a -
In dem weiten Himmel droben!
Gdbet ihr uns aufder Erde
Festen Sinn und guten Mut:
O wir liessen euch, ihr Guten,
Euren weiten Elimmel droben!

Bohové vy světovládni
v širých nebeských svých sídlech,
dejte vy nám pozemšťánům
pevnou mysl, dobrý rozmar:
a pak už si klidně nechte
celé to své širé nebe!

Tady získáte zároveň představu o tom, že formy, které děláte, by neměly být libovolné, nýbrž formy mají mít zřetelné odůvodnění; a to teď ne tím, že by nějak všeobecně, triviálně vykreslovaly nějaký tvar (když se v básni vyskytne „břicho“, že byste snad měli znázornit tento tvar, to není nikdy to, oč běží), nýbrž půjde vždycky o to, aby se příslušný tvar hledal v řeči samé, to jest v tomto případě v obrazcích, které jsou dány hláskami a spirituálními gesty, jak jsme o nich včera mluvili.

Všimněte si, jak se to bude krásně vyjímat, když teď uvidíte totéž provedené v samohláskách. Udělejte teď vy (jiný euryt- místa) totéž, a vy ostatní spolu s ním v kruhu samohlásek. Už přece víte, kde stojí příslušná písmena, k nimž se máte pohybovat?

*Ach, ihr Gotter, grosse Gotter
In dem weiten Himmel droben!
Gäbet ihr uns aufder Erde...*

*Bohové vy světovládni
v širých nebeských svých sídlech,
dejte vy nám pozemšťanům...*

Mezitím (u slov „der Erde“) teď nebudete dělat žádný pohyb, nýbrž zůstaňte stát, dokud nepřijde nějaká jiná samohláska. Vždyť to je velmi pěkné, když vám přijdou bezprostředně po sobě dvě stejné samohlásky a když setrváte klidně na dotyčném místě.

Považte jen, že tady máte mocný prostředek k cvičení; to poznáte už hned podle toho, že na místě, kde stojíte s určitou samohláskou, že se tam také, když se ta samohláska opakuje, musíte skutečně ještě jednou zastavit.

Abyste to, s čím se tady vlastně konkrétně setkáváte, správně cítili, bude třeba, abyste prostě získali cit pro to, co žije v řeči. K tomu účelu bych vám ty první tři verše rád - teď nemohu říct: zarecitoval, nemohu říct: zadeklamoval, nýbrž jednou *zain-tonoval* dvojím způsobem, aby se vám ožejmilo, co je vlastně obsaženo v mluvě a co eurytmista vlastně musí v každém případě cítit, jinak mu nevyjde to, co by měl vyjádřit:

*aíóeoéóe
ieeíeíeoe
äeiuauéee*

Uvažte, jaký to je tady úplně jiný pocit, když máme: der Erde - e e e, ve srovnání s tím, když následuje jedna samohláska za druhou. To je právě to, co se naučíte cítit obzvlášť silně, budete-li dělat tato cvičení.

Ale ani se souhláskami to není jiné, a v tom vlastně spočívá krása básně. A v podstatě ani nemůžeme ovládat řeč, když vlastně nebudeme připravovat báseň tak, že dáme nejdříve zaznít jednou samohláskám a souhlásky necháme napůl bez povšimnutí, a potom si zase nebudeme napůl všimnout samohlásek a dáme zaznít souhláskám. Protože považte, jaký to dá charakter, budete-li mít:

*ch h r g t t r g r s s g t t r
n d m w t n h m m l d r b n
gbthrnstfdrd
fstnsnnndgtnmt*

Tak jsem vám umožnil pocítit samohlásky a po nich souhlásky. To je ale to, co eurytmista musí opravdu cvičit; tím získá vládnost; tím se jeho tělo stane tím, čím se musí stát. Musíte mít vskutku jistý respekt vůči eurytmii, chcete-li eurytmizovat. Tento respekt se musí změnit ve smýšlení. Kdybyste měli doopravdy napodobit přiměřeným způsobem všechny pohyby, které provádí váš hrtan, má-li vyslovit jenom poněkud složitou větu, to byste se museli mnoho učit. Tomu všemu jste se učili, ještě než jste se tady na Zemi narodili. V pozemské existenci to je pak jenom malá opakovací lekce, když se hrtan snaží postupně napodobit vibrace hlásek, které slyší ve svém okolí, když se je tedy snaží napodobit. Ale takové to učení v oblasti

ducha, to přece není učení intelektualistické, nýbrž učení, které vychází z citu. Proto taková cvičení, jaká tu teď děláte, podněcují cit.

Neběží o to, že bychom si měli honem myslet, že už musíme někde předvádět tanec planet; jinak dojde k tomu, že budeme chtít provést tanec planet, k čemuž budeme potřebovat dvanáct a sedm osob, tedy devatenáct osob, jenomže lidé, u kterých se konávají taková eurytmická představení, pak přijdou a řeknou: Ale nesmíte přivést s sebou více než sedm eurytmistů s garderobiérkami, protože pro větší počet nemáme peníze. - Řekněte sami: Jakkak máte potom takovou věc provést? - Máte-li to tedy správně pochopit, nemůže jít o to, že byste snad měli hned někde předvést takovýhle tanec planet, ale může jít jedině o to, abyste si to, co vám právě v těchto dvou hodinách předávám při přechodu ze spirituálního gesta k hláskovému gestu, abyste si to osvojili pro zvládnutí svého organismu; tím dojdete k tomu, že získáte jemný smysl, jemný cit pro to, co vůbec potřebujete pro eurytmii.

Nechceme přece v tomto kurzu pouze opakovat, nýbrž chceme přitom vzít samozřejmě v úvahu i všechno to, co může eurytmii postrčit kupředu.

Jak víte, brání takovému pokroku v eurytmii jedna věc: že si lidé vždycky nemyslí, že k tomu, aby ji uměli, - chci říci, že lidé si často nemyslí, že k tomu, aby ji uměli, je třeba, aby se jí *učili*; najdou se dokonce lidé, kteří se s eurytmii seznamovali po dobu dvou nebo tří týdnů, a chtějí pak sami eurytmii vyučovat!

Jen uvažte, jak obludné by to bylo, kdyby někdo přišel s takovými požadavky v hudbě nebo v malířství! Běží skutečně o to, aby si všichni, kdo se chtějí eurytmii zabývat, uvědomili, že eurytmie je něco, co z člověka činí - v rámci možností jeho orgánů - v plném smyslu výrazový prostředek. Toho ale dosáhnete jenom v tom případě, když budete cvičit i to, co nemusíte předvádět, nýbrž co pouze přispěje k tomu, že pak při vystoupení budete mít patřičnou vládnost. Jenom pomyslete, co se všechno dělá v jiných uměleckých oborech. Asi přece znáte tu slavnou Lisztovu *němou klaviaturu* - patrně ji měli i jiní klavíristé.

To byla klaviatura, která sice měla klávesy, ale neměla struny. Na tomto klavíru Liszt stále cvičil; měl ji pořád při sobě, pořád na ní cvičil. Takové cviky ovšem nedělal, aby snad produkoval hudbu, nýbrž aby svému organismu dodával pohyblivost. Sousedé také nic z toho neslyší, pro druhé je tedy také dobře, když se cvičí tímto způsobem. Není třeba rušit sousedy po celou noc; celou noc můžete na takovém klavíru cvičit a nebudete tím nikoho rušit. Slouží jenom k tomu, abyste do organismu vpravili pohyblivost.

To čím jsme se teď v těchto dvou hodinách zabývali, je vlastně potud jakýmsi základem pro eurytmii, že to právě do organismu vpravuje eurytmický způsob pohybu a eurytmické postoje. Teď se vrátíme a uděláme si ještě poslední verše naší básně:

Festen Sinn und guten Mut

. Pevnou mysl, dobrý rozmar.

Považte, jak v tom, co tady máte dáno, do sebe přijímáte celou řadu skutečností: *und gu-* (tady eurytmistka zůstane klidně ve svém *u*) *-ten* (tady se vrátí na své staré místo) „Mut“. To, jak se tady vpravujete do pohybu, který pociťujete jako přirozený, když přecházíte od jedné samohlásky ke druhé, nebo který pociťujete jako přirozený, když za sebou následují dvě stejné samohlásky, když zazní hned ještě jednou táž samohláska, to je prostě to, co vám dá správný pocit.

*O, wir liessen euch, ihr Guten, ...
euren weiten Himmel droben!*

*a pak už si klidně nechte,
celé to své širé nebe!*

Tím je nám dána možnost cítit samohlásky a souhlásky v jejich vzájemném postavení. Musím totiž výslovně zdůraznit, že nezáleží na těch absolutních místech, na nichž tady stojíte; tu dámu, která stála tam vzadu se svým ϵ (Lev), bych byl mohl zrovna tak postavit sem. Ty ostatní by pak stály jinde, tak jak by to odpovídalo tomu posunu. Také se přece dostáváte na jiná místa, když je celý kruh v pohybu. Ale nezáleží na těch absolutních místech, nýbrž na relativním místě, které vyplývá z vašeho

vzájemného postavení. Na základě toho si můžete ujasnit, jaké možnosti formy máte k dispozici. Ty možnosti formy potom vyplynou z toho, že si někde stanovíme začátek; nějakou báseň například začneme hláskou ř, tím dostaneme opěrný bod, abychom formu řešili příslušným způsobem, abychom věděli, jak teď musíme s formou pokračovat, a tak dále. Především ostatním byste tedy měli pochopit, že to, co jsme si uvedli včera a dnes, vám umožní se vžívat do gest a forem.

Přehled sounáležitostí

<i>I.</i>	<i>Lev</i>	<i>Nadšení</i>	<i>t</i>
<i>I=</i>	<i>Panna</i>	<i>Vystřízlivění</i>	<i>b</i>
<i>III.</i>	<i>Váhy</i>	<i>Zvažování předpokladu myšlenky</i>	<i>c</i>
<i>IV.</i>	<i>Orel-Štír</i>	<i>Porozumění, rozum</i>	<i>z</i>
<i>V.</i>	<i>Střelec</i>	<i>Rozhodnutí</i>	<i>g</i>
<i>VI.</i>	<i>Kozoroh</i>	<i>Konfrontace myšlenky se světem</i>	<i>l</i>
<i>VII.</i>	<i>Vodnář</i>	<i>Člověk v rovnováze</i>	<i>m</i>
<i>VIII.</i>	<i>Ryby</i>	<i>Událost se stala osudem</i>	<i>n</i>
<i>IX.</i>	<i>Beran</i>	<i>Událost</i>	<i>v</i>
<i>X.</i>	<i>Býk</i>	<i>Končetiny, vůle, čin</i>	<i>r</i>
<i>XI.</i>	<i>Blíženci</i>	<i>Schopnost k činu</i>	<i>h</i>
<i>XII.</i>	<i>Rak</i>	<i>Popud k činu</i>	<i>f</i>

<i>Slunce</i>	<i>Celý člověk</i>	<i>au</i>
<i>Venuše</i>	<i>Milující, oddaná přirozenost</i>	<i>a</i>
<i>Merkur</i>	<i>Sobecká povaha</i>	<i>i</i>
<i>Měsíc</i>	<i>Tvořivá schopnost</i>	<i>ei</i>
<i>Mars</i>	<i>Schopnost agrese</i>	<i>e</i>
<i>Jupiter</i>	<i>Činnost plynoucí z moudrostí</i>	<i>0</i>
<i>Saturn</i>	<i>Hlubokomyslnost</i>	<i>u</i>

Dornach, 8. července 1924

GA 279

*